

QUISLING-BOKA

QUISLING-BOKA

«Quisling ville skape Gudsriket»

Dahl rokker ved våre forestillinger om Quisling

Av Erling Rimehaug

Vårt Land

VIDKUN Quisling var en gjenfødt kristen, som mente seg utvalgt til å virkeliggjøre Gudsriket på jorda. Dette påstår Hans Fredrik Dahl i sin biografi om Quisling. En nærmere drøftelse av denne påstanden må imidlertid utstå til bind to av boka, som kommer ut neste høst.

Det har knyttet seg stor interesse til denne boka, ikke minst ut fra Dahls egen forhåndsreklame om at boka skal rehabilitere Quisling. Dahl har fått merke at Quisling fortsatt er en omstridt person.

— Vi nordmenn skulle selvsagt ønske at det var Fridtjof Nansen eller Oscar Mathiesen, og ikke Quisling som er den

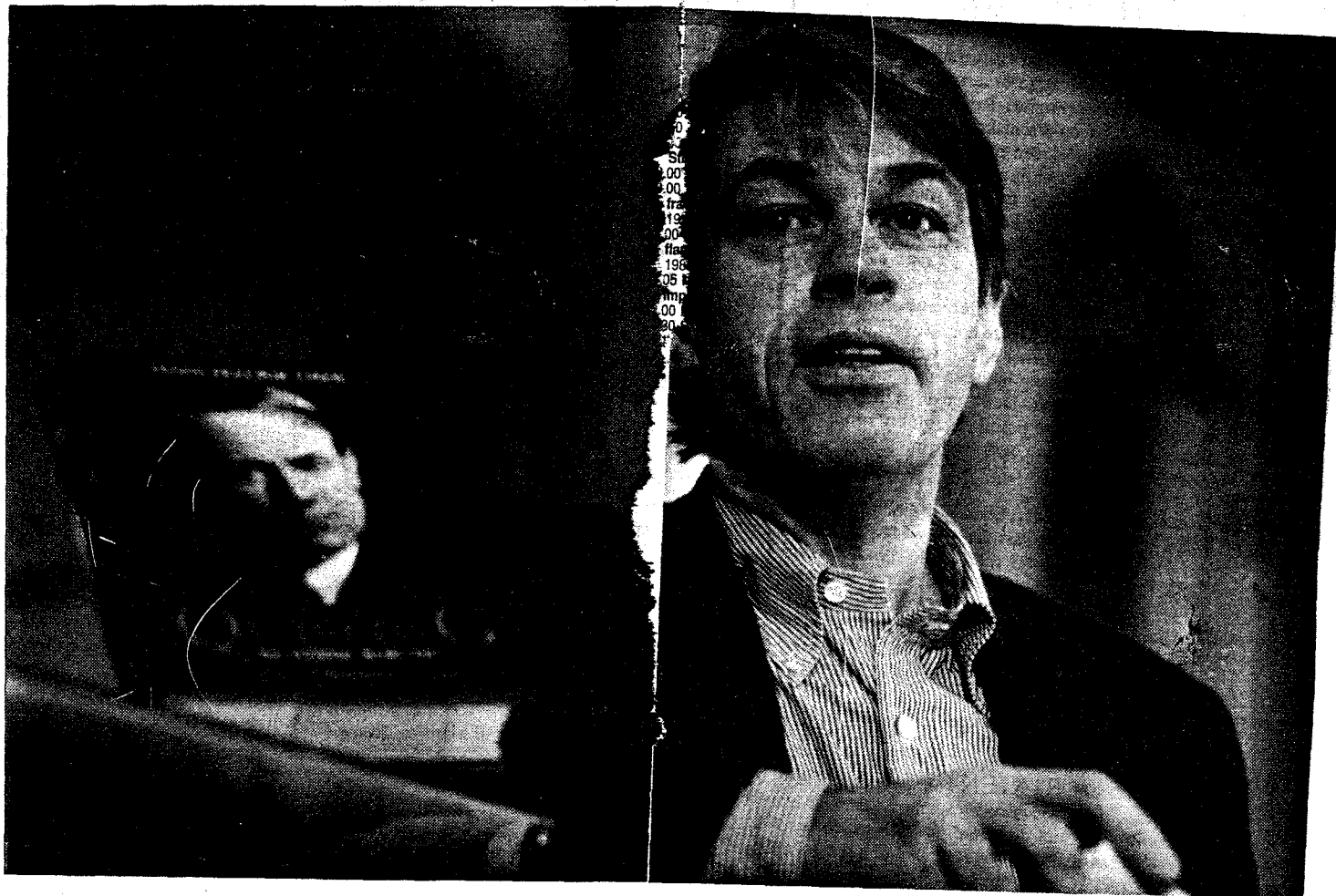
forestillingen om å være Guds utvalgte redskap.

— Etter mange av sine ut-sagn å dømme var han åpenbart å regne for kristen, ja, en gjenfødt og levende kristendom var målet for hva han tilstrebet i sin ferd. På den annen side var han aldri å se i kirken, skriver Dahl, som også er innom den viktige rollen prestene spilte i Nasjonal Samlings første tid, og stevnene på Stiklestad, der det kristelige og nasjonale ble smeltet sammen. Men hva mente Quisling med å kalle seg kristen? Det forblir ubesvart i denne boka.

— Quislings kristendom kommer i sitt mest nådeløse lys under krigen, da han ble tvunget til å samarbeide med klart anti-kristelige folk som Alfred Rosenberg. Hva prestesønnen og teologen følte overfor det, skal jeg fortelle i neste bind, sa Dahl på pressekonferansen i går.

Anti-semitt

I boka beskriver imidlertid Dahl det uferdige manuskript til et helhetlig livssyn som Quisling etterlot seg, med tittelen «Universismen». Den bygger på sett og vis på kristne dogmer, men tar mål av seg til å være en videreutvikling av kris-

100968

mest kjente nordmann i verden. Det er vanærende for oss at det er slik, og enkelte har reist spørsmålet om det overhodet er mulig for en nordmann å skrive en objektiv bok om Quisling, sa Dahl til den fullpakkede pressekonferansen i går.

Tilbakeviser påstander

I forhold til forhåndsdebatten, var det forbausende få innvendinger da boka ble lagt fram. Det skyldes nok for en stor del at første bind av boka dreier seg om årene før 1940. Spørsmålet om Quislings landsforræderi må dermed utstå til dette annet bind.

Men Dahl tar et oppgjør med den etablerte tradisjon om at Quislings forræderske og løgnaktige natur og hans latterlige personlighet allerede var klart avslørt i trettiåra.

Ut fra det kildematerialet han har hatt tilgang til, tilbakeviser han at Quisling var valutavindler og antikvitetsmugler. Han påviser at Quisling var mot bruk av soldater ved Menstadslaget, og at pepperoverfallet i Forsvarsdepartementet faktisk fant sted, og slett ikke ble misbrukt av Quisling til å skade arbeiderbevegelsen.

Han hevder at Quisling var en ganske dyktig statsråd, men innrømmer at Quisling ikke var noen politisk suksess. Tvertimot er bokas hovedtema, i følge Dahl, spenningen mellom Quisling som taper i sitt ytre, og de store visjoner han har i sitt indre.

Guds utvalgte redskap

Blant disse visjonene er altså

tendommen. «Guds vilje åpenbarer seg i Universets gang», skriver Quisling der.

Om Quislings utvikling til landsforræder står det ikke mye i denne boka. Derimot står det en god del om hans utvikling til anti-semitt. Dahl antyder at Quislings uheldige erfaringer med salg av russisk kunst gjennom amerikanske jøder kan ha bidratt til hans jødefiendtlige holdning. Men selvsagt spiller påvirkningen fra tysk nazisme en vesentlig rolle. Dahl beskriver hvordan dette førte til strid i NS midt på trettitallet. Mange av de kristne medlemmene av NS ble svært urolige da jødehatet mer og mer fikk innpass i NS aviser og møter.

Vidkun Quisling maktet imidlertid å holde de fleste av dem innen bevegelsen ved å selv innta en noe distansert holdning til jødespørsmålet. Han gjorde ingenting for å stanse de aktive jødehatere — bortsett fra å protestere på at de gikk til angrep på navngitte jøder — og han skrev selv om den verdensomspennende jødiske sammensvergelse, som viste seg både i bolsjevismen og kapitalismen. Men han beroliget også de engstelige med at man ikke skulle følge i tyske spor med jødeforfølgelser.

Det var først 9. april 1940 at partiet virkelig sprakk. En stor del av de nasjonale i NS kunne ikke følge Quisling i statskuppet.

— Quisling ble virkelig et redskap til nasjonal samling. Nasjonen samlet seg mot ham, sa Trygve Bull på gårdsdagens pressekonferanse.

I dette første bindet av sin biografi om Vidkun Quisling tar Hans Fredrik Dahl et oppgjør med mange av de etablerte oppfatningene om landssvikeren.

Foto: LARS O. FLYDAL

Var han et kristen-menneske?

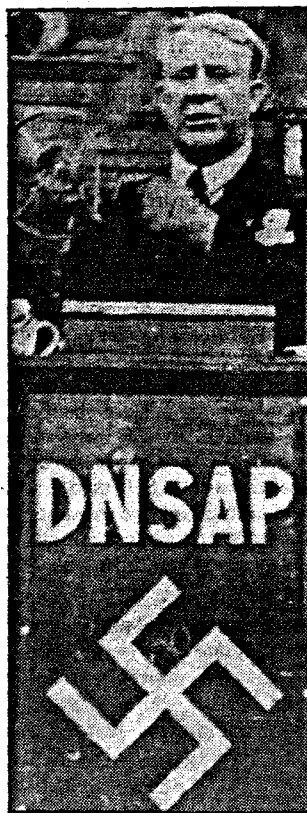
KOMMENTAR

Av Erling Flmehaug

VAR Vidkun Quisling kristen? Det er ingen tvil om at han selv betraktet seg som det. I den forstand var han «personlig kristen». Men om hans kristendom var bibelsk kristendom, det har Hans Fredrik Dahl latt utstå til neste bind av sin biografi.

Det eneste Dahl selv ville ut med i går, var at han hadde lest en teologisk avhandling, som ut fra Quislings skrifter i fengselet før eksekusjonen mener å påvise at det ikke var kristendom i vanlig forstand Quisling sto for. Dahl sa i går at saken er mer komplisert enn som så, og henviste til neste bind.

Det forhindrer ikke at han allerede i denne boka bidrar ettertrykkelig til å tegne bildet av Quisling som en oppriktig kristen, og som en kristen politiker som ledet et kristelig parti. Dette bildet blir altså nå stående i et helt år uten dokumentasjon. Det er på kanten av det redelige.

Var Vidkun Quisling kristen? — Ja, sier Hans Fredrik Dahl, men gir begrunnelsen først i neste bind av biografien.

Det er ikke tvil om at Nasjonal Samling ønsket å framstå som et kristelig parti, og at partiet hele tida hadde prester og andre med kristen bekjennelse i sentrale posisjoner. Like sikkert er det at partiet huset ideologiske nasjonalsosialister med klart anti-kristen profil, folk som betraktet hele Bibelen som en jødisk bok, og dermed en farlig bok.

«Universismen»

Av Quislings eget livssyn kan vi få noen glimt i hans etterlatte fragmenter til en filosofi, «Universismen». Det er disse skrifterne som har fått teologer til å slutte at Quisling ikke var bibelsk kristen. Det tankegods fra disse skrifterne Dahl bringer videre i sin bok, underbygger så absolutt en slik påstand. Men Dahl mener altså å ha flere momenter, uten at vi vet hva de er.

Men kan det være kristelig å være tilhenger av en lære om gradert menneskeverd, en lære som sier at jøder er laverestående mennesker? Historisk sett er det ikke tvil om at mennesker har kalt seg kristne og vært jødehatere. Men Quisling var ikke bare tilhenger av teo-

retiske synspunkter på jøders mindreverd. Han støttet også en bevegelse som fulgte dette opp i praksis med å drepe og forfølge jøder.

Må ha visst

Kanskje Quisling personlig ikke var tilhenger av slike metoder. I alle fall prøvde han å holde NS sammen ved å virke modererende på de hardeste jødehatere. Men en mann som var så godt orientert om hva som skjedde i Tyskland, kan ikke ha vært uvitende om hva som foregikk. En mulig hypotese er at han betraktet dette som en beklagelig nødvendighet på veien til Gudsriket.

Såvidt jeg kan begripe, kan ikke et kristenmenneske i bibelsk forstand være jødehater (dermed har jeg ikke sagt noe om hvem som går fortapt eller ei). Da Dahl-debatten raste som verst, skrev jeg at det ville være interessant å få vite hvordan et snilt, velmenende og intelligent menneske kan bli jødehater og landsforræder.

Etter en rask skumlesing av første bind av Quisling-biografien, har jeg desverre ikke funnet noe svar på det. Vi får se fram til det neste.